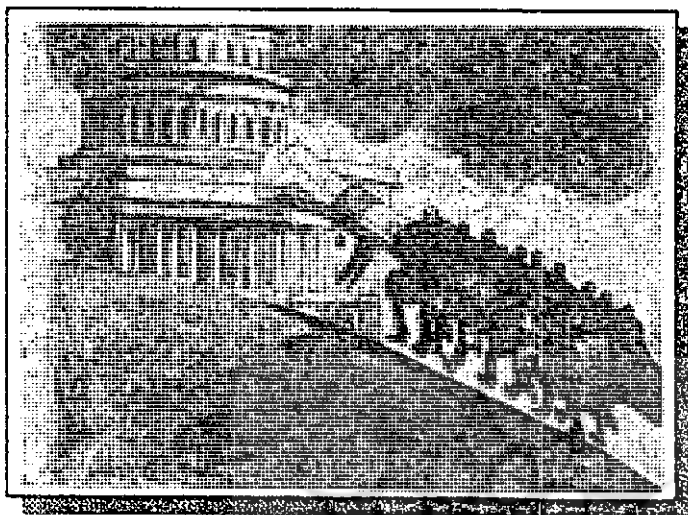

روشی‌های اصلاح رابطه متعارض دولت و جامعه مدنی

نوشته عباس محمد اصل

غالباً فرایند توسعه، خبر از تمهید شرایط و زمینه‌های بروز ظرفیت‌ها و قابلیت‌های آحاد جامعه می‌دهد. این فرایند البته از انحصار توسعه اقتصادی یا سیاسی یا فرهنگی می‌گریزد و امکان یابی اعضای جامعه در کسب پیشرفت و افزایش توانایی‌های کمی و کیفی، سیاسی و اقتصادی و اجتماعی را محصور شاخه‌های کمی رشد نمی‌سازد. پس توسعه از عقلانیت ایزاری رشد توانایی‌های صرفاً اقتصادی در زمینه افزایش تولید و ارتقاء سطح رفاه مادی در می‌گذرد و عقلانیت فرهنگی - ارتباطی را نیز در معنای گسترش عرصه‌های عقل‌گرایی منطقی، مفاهیم ارتباطی و گفتگویی پوشش می‌دهد. تاکید بر همین بعد اخیر است که رشد هویت جمعی را در جامعه مدنی تداعی می‌کند و عقلانیت ایزاری را همگام عقلانیت فرهنگی - ارتباطی می‌نماید و توسعه را مترادف با گسترش حوزه عملکرد رشد اقتصادی و مردم سالاری مدنی می‌شمارد. از این منظر «توسعه سیاسی متضمن تلاش برای کسب موقعیتی خواهد بود که در آن نظام سیاسی به جستجوی آگاهانه و موفق شیوه‌های افزایش کیفی ظرفیت سیاسی خود از طریق ایجاد نهادهای موثر و کارآپردازد.» [Coleman, J.; 1971:73]

چنین توسعه‌ایی نیز در نهایت به «تغییر وضع مردم از مطیعان کثیر به شهروندان عدیده مشارکت‌کننده، گسترش مشارکت

سرانجام روند گردش نخبگان را چه در میان حاکمان و چه در میان تابعان با تاکید بر زعامت شایسته سالاری برارادت سالاری سامان می‌دهد. با این همه اما شایان توجه است که توسعه سیاسی جز

به باری سه عنصر آزادی، آگاهی و برابری قابل تشخیص نیست. در اینجا مراد از آزادی عبارت از برخورداری از امکان ابتکار عمل و انتخاب داوطلبانه و ارادی است و توانایی شناخت و تصمیم‌گیری از میان گزینه‌های مختلف راهبردی نیز از مفهوم آگاهی افاده می‌شود و هویت برابری هم از تساوی برخورداری از حقوق و امتیازات و فرصت‌ها و امکانات اجتماعی پرده برمی‌دارد. بدیهی است که آزادی و آگاهی و برابری نیز بدون اراده مشارکت جویی تبلور نمی‌یابد و مشارکت جویی هم بدون مشروعیت کثرت‌گرایی، انتخابات رقابتی و چند حزبی، اقتدار قانونی نظام یافته، آزادی مطبوعات و توسعه اقتصادی - فرهنگی، هیچگاه به منصف ظهور نمی‌رسد. در واقع اگر جز این باشد، باید انتظار داشت که بحران مشارکت به بحران حکومت و لاجرم اختلال در توسعه سیاسی جامعه منجر شود.

توده‌ها، حساسیت بیشتر به اصل برابری و پذیرش روزافزون قوانین و حقوق جهان شمول خواهد انجامید.» [Pye, L., and Verba, S.; 1965:13]

در این وضعیت است که شاخص‌های توسعه سیاسی رو به تحول می‌گذارد و شمیم نهادینگی رقابت، تحقق مشارکت و امکان تحرک اجتماعی را به همراه می‌آورد. در این راستا نهادینگی رقابت، خود معرف آمادگی زمینه‌های تعامل و تعاطی و تضارب افکار و اعمال افراد و گروه‌ها و جوامع است و به انکای ساخت حقوقی و قواعد رقابت سیاسی و اعتماد عمومی به نهادهای حلال منازعات به تعالی می‌گراید. تحقق مشارکت نیز به معنای تجویز دخالت افراد و گروه‌های اجتماعی در تصمیم‌گیری‌های سیاسی و امکان تاثیرگذاری آن‌ها بر نظام سیاسی و سیاستگذاری‌های ذیربط است و بالاخره امکان تحرک اجتماعی هم از تعامل رقابت و مشارکت پایه عرصه وجود می‌گذارد و

لزوم تعامل دولت و جامعه مدنی

توضیح آن که اگر بحران مشارکت را عبارت از کشمکش خواست مشارکت سیاسی تابعان با تلقی نامشروع مشارکت جویی آنان توسط حاکمان بدانیم، در این صورت فزونی تقاضاهای شهروندان برای مشارکت بیشتر در اداره جامعه و سیاستگذاری‌های آن، حکومت فاقد نهادهای آزاد و گریزان از حاکمیت مردمی را با مشکلات اساسی مواجه می‌کند؛ زیرا این حکومت‌ها از امکانات دیوان سالارانه و ساختی برای پاسخ‌گویی سریع به تقاضاهای مشارکت جویانه کم بهره‌اند و بدون هیچ تردیدی از توزیع مجدد قدرت گریزانند و مشارکت جویان ستیزه‌طلب را افرادی می‌دانند که هنوز بازی سیاسی را به

قاعده فرا نگرفته‌اند. مع‌هذا بنابه جبر تاریخ «سازمان‌ها و رویه‌های سیاسی موجود از مقاومت در برابر اثرات نیروهای جدید ناتوانند» [Huntington, S.P.; 1968:21] و لذا تنها یک نظام سیاسی توسعه یافته می‌تواند به جذب و دفع نیازهای مشارکت جویانه پاسخ دهد و «تابعان و فرمانبران پیشین را چونان شهروندانی فعال و متعهد درآورد.» [Pay, L.; 1966:39]

برپایه این استدلال، رابطه متعارض دولت و جامعه مدنی به معاضدت مبدل می‌شود؛ زیرا از یک سو جامعه مدنی از زیاده روی‌های قدرت دولتی جلو می‌گیرد و با نظارت دائمی و مستمر و مؤثر، بی‌وسه لزوم فعالیت دولت در چهارچوب

قانون را گوشزد می‌کند، و از طرفی، موجودیت جامعه مدنی از سوی حکومت به رسمیت شناخته می‌شود و حقوق و تکالیف متقابل جامعه مدنی و حکومت رنگ قانونی می‌یابد. لازم به ذکر است که در اینجا منظور از جامعه مدنی مجموعه‌ای از سازمان‌ها و نهادها و تشکیلات غیردولتی است که نقش واسطه افراد و گروه‌ها را فارغ از دخالت قدرت سیاسی، ولی در ارتباط با حکومت برعهده می‌گیرد و از این رهگذر تا کسب هویت به عنوان منشاء مشروعیت قدرت دولت نیز پیش می‌رود و دولت را نماینده و کارگزار تحقق حقوق خویش معرفی می‌نماید. اینک با مذاقه در تعریف توسعه سیاسی چنین قابل دریافت است که این فرایند جز به

شرکت خدمات کامپیوتری

کاردان سیستم

کاردان سیستم

خریدار کامپیوتر انتظار دارد که:

- ♦ تکنولوژی روز را بخرد.
 - ♦ قطعات سیستم از مارکهای معتبر باشد.
 - ♦ کنترل کیفیت به طور دقیق انجام شده باشد.
 - ♦ فروشنده آن معتبر باشد.
 - ♦ ضمانت و خدمات پس از فروش کامل داشته باشد.
- و در نهایت

قیمت آن غیر قابل رقابت باشد.

این انتظارات برای بسیاری در کاردان سیستم تحقق یافته است.

شما هم می‌توانید ...

✓ فروش کامپیوتر، لوازم جانبی و قطعات

✓ عقد قراردادهای تعمیر و نگهداری

✓ اتوماسیون صنعتی

با سیاست همیشگی

برتری در کیفیت، جاذبه در قیمت

تلفن: ۸۹۰۶۵۴۷ - ۸۸۹۸۸۹۰ - ۸۸۰۱۸۶۸ - نمابر: ۸۸۹۹۶۶۰

E.mail: Cardan @ Mavara. Com

نشانی: تهران - خیابان کریم خان زند، بین حافظ و آبان شمالی
پلاک ۲۷۷/۱ ساختمان نگین، طبقه دهم، شماره ۱۰۴

برکت تعامل دولت و جامعه مدنی پروبال نمی‌گیرد، اما این تعامل بی‌شک به برقراری توازنی ظریف میان توسعه سیاسی و توسعه اقتصادی نیازمند است. به دیگر سخن، اگر اجرای سیاست‌های اقتصادی به منع گسترش مشارکت‌های مردمی بینجامد یا تحقق الگوی مردم سالارانه به واسطه تشدید کشمکش‌های اجتماعی به تضعیف رشد اقتصادی منتهی شود، جامعه مدنی طرفی از توسعه اقتصادی و سیاسی نخواهد بست، و حتی این معضل تا آنجا گسترش می‌یابد که این شائبه را مطرح می‌سازد که یحتمل «ساخت دولت و اقتصاد منطقاً بر مشارکت سیاسی و توزیع مادی تقدم دارد؛ چراکه مشارکت در قدرت و رفاه مستلزم آن است که قدرت و رفاهی برای تسهیم و تشریک موجود باشد.» [Almond, G. and Powell, G.B.; 1978:363]

به هر تقدیر گسترش مشارکت‌های مردمی در فرایند توسعه، امری اجتناب‌ناپذیر است. به بیان دیگر مشارکت سیاسی توده‌ها متکی به مفهومی از شهروندی است که در آن کلیه شهروندان از حقوق برابر و مسؤولیت‌های مشارکت در حکومت برخوردارند. از این زاویه نوسازی اجتماعی - اقتصادی نیز به فرهنگ سیاسی و جهان بینی ایدئولوژیکی نیاز دارد که بتواند مشارکت سیاسی را مشروع و تسهیل کند

و از این رهگذر تعامل دولت سالاری و جامعه سالاری را تداوم بخشد و آمیزه انتقاد و انقیاد، ابتکار و اطاعت و اجبار و اراده را در شریان‌های مدنیت سیاسی سازی سازد. پس در فرآیند توسعه سیاسی، مردم نیازمند افزایش مشارکت‌های عمومی و اعلام تعلقات شهروندانه در قالب گروه‌ها و دسته‌ها و انجمن‌ها هستند؛ حکومت‌ها و بخش‌های عمومی موظف به افزایش توانایی‌ها و ظرفیت‌های نظام سیاسی برای اطفاء تقاضاهای سیاسی شهروندان و حل

**توسعه سیاسی جز
به یاری به شهر
«آزادی»، آگاهی و
برابری قابل
تخصیص نیست.**

اختلافات و کنترل امور عمومی آنان هستند و جوامع مدنی نیز وظیفه افزایش کارایی ساخت‌های واسطه شهروندان و حکومت و بیان تقاضاهای عمومی و نظارت بر حدود اختیارات و

وظایف دولت را عهده‌دار خواهند بود. بدینسان توسعه سیاسی مرهون تعامل دولت و مدنیتی توسعه‌گرا است؛ دولتی که ضمن به رسمیت شناختن توانمندی‌های جامعه مدنی به باروری و نهادینگی هرچه بیشتر آن یاری می‌رساند و مدنیتی که در راستای تمهید شرایط افزایش مشارکت‌های عمومی و ارتقاء ظرفیت دگرپذیری نظام سیاسی گام بر می‌دارد.

منابع:

- Almond, G. and Powell, G. B.; 1978; Comparative Politics; Boston; Little Brown.
- Coleman, J., 1971; "The Development Syndrome"; in Binder, L.; Crisis and Sequences in Political Development; Princeton; Princeton University Press.
- Huntington, S. P.; 1968; Political Order in Changing Societies; New Haven; Yale University Press.
- Pye, L.; 1966; Aspects of Political Development; Boston; Brown and Co.
- Pye, L. and Verba, S.; 1965; Political Culture and Political Development; Princeton; Princeton University Press.

INTERNATIONAL COURIER SERVICE

شرکت حمل و نقل بین المللی آرامکس

با بازار ده سال سابقه در جهان
حمل و نقل بین المللی هوایی در جهان

آرامکس

ARAMEX

It's A Small World

آدرس: خیابان فلسطین، پایین تر از میدان فلسطین، شماره ۱۵۱

تلفن: ۶۴۰۳۹۴۰، ۱۴-۶۴۹۳۹۱۳ فاکس: ۶۴۰۴۳۹۶ صندوق پستی: ۱۱۹۱-۱۴۱۵۵ تهران - ایران

151, Felestin Ave., P.O.Box: 14155 - 1191 Tehran - IRAN, Tel: 6493913-14, 6403940 Fax: 6404396 E.MAIL: ARAMEX @ W W W.DCI. CO.IR